

Nr 174

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående statsbidrag till politiska partier; given Stockholms slott den 5 november 1965.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

BERTIL

Herman Kling

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att politiskt parti, som är representerat i riksdagen och fortlöpande bedriver opinionsbildande verksamhet bland sina medlemmar och bland allmänheten, skall få statsbidrag. För statsbidrag skall ytterligare fordras att partiet i det senaste andrakammarvalet fått minst ett mandat och minst två procent av de i hela riket avgivna giltiga rösterna. Bidrag skall enligt förslaget utgå till varje bidragsberättligat parti med 60 000 kr. per riksdagsmandat och år. Bidragen skall inte vara förknippade med några villkor eller någon kontroll beträffande användningen.

Det nya bidragssystemet skall tillämpas fr. o. m. kalenderåret 1966. Kostnaderna för detta år beräknas till ungefär 23 milj. kr.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet på Stockholms slott den 5 november 1965.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LANGE, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, fråga om *statsbidrag till politiska partier* och anför.

Frågor om statligt stöd till politisk verksamhet har under senare år aktualiserats i olika sammanhang. År 1964 ändrades statsbidragssystemet för ungdomsorganisationer så att de demokratiska partiernas ungdomsorganisationer numera får statsbidrag som de kan använda efter gottfinnande. Samma år infördes i vallagstiftningen bestämmelser om ersättning av statsmedel till partier med representation i riksdagen för valsedelskostnader vid allmänna val av rikskaraktär. I motioner till årets riksdag har framförts yrkanden som siktar till att väsentligt utvidga statens ekonomiska stöd till politisk verksamhet både i och utanför riksdagen.

Pressutredningen¹, som tillkallades på hösten 1963 för att undersöka tidningspressens utveckling under efterkrigstiden och dess nuvarande situation, redovisade i mars 1965 resultatet av sitt arbete i betänkandet *Dagstidningarnas ekonomiska villkor* (SOU 1965: 22). Utredningen föreslår ett statligt pressstöd i den formen att bidrag tilldelas de i riksdagen representerade politiska partierna för att användas till stöd åt tidningar. Syftet med pressstödet är enligt utredningen att garantera fortsatt konkurrens på tidningsmarknaden och säkerställa en fri och mångsidig samhällsdebatt genom pressen.

Betänkandet har remissbehandlats. Yttranden har inkommit från hovrätten över Skåne och Blekinge, statskontoret, ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor, poststyrelsen, Svenska tidningsutgivareföreningen, Publicistklubben, Landsorganisationen, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska journalistförbundet, Folkpartiets ungdomsförbund och Sveriges konservativa studentförbund.

¹ Landshövdingen Ingvar Lindell, ordförande, direktören Gustaf Ander samt riksdagsledamöterna John A. Ericsson, Nils G. Hansson och Birger Lundström.

Remissinstanserna har tagit upp ett flertal problem av principiell innebörd. I anslutning till ett särskilt yttrande av en ledamot av pressutredningen har från ett par håll framförts tanken att man i stället för det av pressutredningen föreslagna systemet skulle införa ett allmänt partistöd till politiska partiers opinionsbildande verksamhet.

Nuvarande förhållanden

Staten ger för närvarande inte några bidrag till de politiska partiernas allmänna opinionsbildande verksamhet. Däremot har riksdagen under efterkrigstiden i samband med folkomröstningar anslagit medel till enskild upplysningsverksamhet genom propagandakommittéer. Inför 1955 års folkomröstning i högertrafikfrågan anvisades 2 milj. kr. och inför 1957 års folkomröstning i pensionsfrågan 6 milj. kr. för sådana ändamål.

De demokratiska partiernas ungdomsorganisationer åtnjuter statsbidrag för sin allmänna verksamhet enligt kungörelsen den 4 juni 1964 (nr 510) om statsbidrag till vissa ungdomsorganisationers centrala verksamhet. Statsbidrag kan enligt kungörelsen utgå endast till organisation, som 1) är uppbyggd och fungerar enligt vedertagna demokratiska principer samt öppet tar ställning för demokratin, 2) bedriver en till kamratskap fostrande verksamhet och 3) har minst 3 000 medlemmar i åldern 12—25 år. Bidragets storlek beror bl. a. på antalet medlemmar och antalet lokalavdelningar inom organisationen. Bidragsberättigad organisation är skyldig att avlämna verksamhetsberättelse till skolöverstyrelsen, som även i övrigt utövar en viss kontroll. Någon kontroll beträffande medlens användning förekommer dock inte. Ingenting hindrar enligt kungörelsen en politisk ungdomsorganisation som åtnjuter statsbidrag att utnyttja bidraget exempelvis för upplysning och politisk propaganda.

För budgetåret 1965/66 har anslagits sammanlagt 3 666 000 kr. till 41 ungdomsorganisationer av olika slag. De demokratiska partiernas ungdomsorganisationer har fått: Högerens ungdomsförbund 105 000 kr., Centerns ungdomsförbund 220 000 kr., Folkpartiets ungdomsförbund 85 000 kr. och Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund 200 000 kr.

Vallagstiftningen räknar med att väljarna vid både riksdagsval och kommunalval skall kunna förfärdiga egna valsedlar, och när val förrättas skall i vallokalerna finnas tillgängliga blanketter för detta ändamål. I praktiken använder sig emellertid väljarna så gott som uteslutande av de färdigtryckta valsedlar som de politiska partierna brukar tillhandahålla såsom en serviceåtgärd och som ett led i sin propaganda.

Enligt 97 § lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen, 60 a § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) samt kungörelsen den

21 maj 1964 (nr 395) om gottgörelse för kostnader för valsedlar är partier, som är representerade i riksdagen, berättigade till ersättning av statsmedel för sina kostnader för framställning — däremot inte för distribution — av valsedlar vid andrakammarval, landstingsmannaval och val till stadsfullmäktige i städer som inte deltar i landsting. I princip ersätts de verkliga kostnaderna. Ersättningen är emellertid maximerad till sex kronor per 1 000 valsedlar, och den får inte heller avse fler valsedlar än som motsvarar fem gånger sammanlagda antalet vid valet röstberättigade.

I anslutning till 1964 års andrakammarval fick partierna gottgörelse för valsedelskostnader med följande belopp: högerpartiet 138 853: 60 kr., centerpartiet 134 262: 68 kr., folkpartiet 123 073: 28 kr., socialdemokratiska partiet 152 860: 74 kr. samt kommunistiska partiet 86 772 kr.

Förslaget till presstöd genom partiernas förmedling

Pressutredningen har föreslagit ett statligt presstöd på 25 milj. kr. per år som skall förmedlas till tidningarna av de politiska partierna. Bidragstagare skall vara de politiska partierna. Såsom villkor för att ett parti skall få bidrag för pressändamål skall enligt förslaget gälla att partiet är representerat i riksdagen och har erhållit mandat i två på varandra följande andrakammarval.

Beräkningen av bidragens storlek har föreslagits skola ske med utgångspunkt i partiernas genomsnittliga röstandel vid de två senaste ordinarie andrakammarvalen. Bidragsbeloppen skall alltså stå i relation till partiernas styrka hos väljaropinionen. Samtidigt har utredningen genom föreskrifter om en genomsnittsberäkning baserad på utfallet i två val velat förebygga att tillfälliga förskjutningar i röstetalen påverkar partiernas ekonomiska resurser för opinionsbildning.

Enligt förslaget skall bidragen förvaltas av partiägda tidningsstiftelser eller andra liknande, juridiskt fristående organ. Fondering av bidrag hos förvaltningsorganen skall vara tillåten inom vissa angivna gränser.

Beträffande användningen av bidragsmedlen har utredningen i övrigt inte tänkt sig någon annan inskränkning i partiernas eller förvaltningsorganens dispositionsrätt än att bidragen får användas endast till att bistå utgivare av tryckt periodisk skrift som utkommer med minst fyra nummer per kalenderår.

Den enda kontroll som skall förekomma inom systemets ram är enligt förslaget en årlig revision av två auktoriserade revisorer, varav den ene skall utses av bidragsmyndigheten och den andre av vederbörande parti.

Pressutredningens förslag bör ses mot bakgrunden av de undersökningar som utredningen gjort beträffande bl. a. strukturförändringarna inom den svenska dagspressen under efterkrigstiden. Strukturutvecklingen har enligt

utredningen lett till en kraftig begränsning av konkurrensen på tidningsmarknaden. Utredningen tror inte att det i längden är möjligt att utan samhälleliga stödåtgärder bevara den konkurrens mellan ett stort antal tidningsföretag, som är en nödvändig förutsättning för en allsidig nyhetsförmedling och differentierad åsiktsbildning. Direkta bidrag till tidningar i konkurrensmässigt underläge är, efter vad utredningen funnit, den enda effektiva formen för ett samhälleligt presstöd. En sådan bidragsgivning kan emellertid av naturliga skäl inte anförtros ett statligt organ. De politiska partierna bör enligt utredningen inskjutas som ett mellanled mellan staten och de stödbehövande tidningarna. Härigenom kan de känsliga avgörandena beträffande bidragsmedlens placering i enskilda tidningsföretag överflyttas från staten till partierna.

I ett särskilt yttrande har en av utredningens ledamöter¹ — samtidigt som han understrukt att han delar majoritetens uppfattning om behovet av ett samhälleligt stöd till tidningar med partierna som förmedlingsorgan — uttalat, att det vid den fortsatta behandlingen av pressutredningens förslag bör allvarligt övervägas att utvidga stödet till att avse även annan opinionsbildande verksamhet än tidningsverksamhet.

Två ledamöter² har i en gemensam reservation avstyrkt majoritetsförslaget. De anser bidragssystemet både principiellt förkastligt och praktiskt otjänligt eller rentav skadligt.

Remissinstanserna har vid sin granskning av pressutredningens befärande tagit upp en rad frågor av stor räckvidd till behandling. Det är en så gott som enhällig uppfattning bland dem som yttrat sig att ett samhälleligt stöd till dagspressen är behövt och önskvärt. Beträffande principerna för ett presstöd och stödets tekniska utformning går emellertid meningarna isär. Många anser att det behövs ytterligare utredning.

Ett par av remissinstanserna har gått in på frågan om lämpligheten av att införa ett allmänt partistöd i stället för ett presstöd. Bl. a. LO och TCO förordar ett allmänt partistöd. I yttrandet från LO motiveras denna ståndpunkt på följande sätt.

Då olika politiska partier har skilda behov av stöd för sin upplysningsverksamhet, skulle ett anslag direkt till partierna uppfattas såsom mera »rättvist» och mera rationellt ur de synpunkter dessa har att företräda. Därtill kommer att den allmänna opinionen på senare år stadgats i den uppfattningen, att stöd till politiska partier och politisk upplysningsverksamhet i allmänhet inte bara är väl förenligt med ett demokratiskt samhällssystem utan rentav är förutsättningen för att den politiska demokratin skall få ett reellt innehåll.

TCO:s förord för partistödstanken är inte lika förbehållslöst. Organisationen anser att frågan är av »den arten och storleksordningen att den bör bli föremål för en särskild statlig utredning, innan man fattar beslut».

¹ Hr Hansson.

² Hrr Ander och Lundström.

Motioner om partistöd

I motioner till årets riksdag har väckts två olika förslag som siktar till ett utvidgat statligt stöd till politiska partier. Förslagen har ännu inte prövats av riksdagen.

I de likalydande motionerna I: 218 av herr Källqvist och herr Larsson, Thorsten samt II: 273 av herr Ullsten m. fl. föreslås att en utredning skall tillsättas med uppgift att redovisa skälen för och emot statsbidrag till politiska partiers allmänna verksamhet och att utarbeta alternativa system för sådana bidrag.

Motionärerna erinrar om att de politiska partierna för sin verksamhet är helt beroende av bidrag från enskilda medlemmar, från fackföreningar och ideella organisationer samt från näringslivet. De inkomster, som partierna sålunda bygger sin ekonomi på, är ojämna och oftast otillräckliga, vilket begränsar partiernas möjligheter att nå ut till väljarna. Ett statligt ekonomiskt stöd till de politiska partierna skulle kunna förbättra villkoren för en effektiv politik.

De invändningar som brukar göras mot tanken på partistöd — risken för att partierna skall bli beroende av staten, risken för att en riksdagsmajoritet skall manipulera med bidragsreglerna etc. — är enligt motionärernas åsikt inte bärande. Därmed vill motionärerna dock inte ha sagt att alla betänkligheter utan vidare kan avvisas. Åtskilliga frågor behöver utredas innan statsmakterna fattar ett positivt beslut om partistöd.

Med utgångspunkt från att eventuella statsbidrag bör vara villkorlösa — vilket enligt motionärerna är ett oeftergivligt krav — bör prövas vad som bör fordras för att ett parti skall få bidrag, hur bidragen lämpligen bör vara konstruerade, hur man skall kunna undvika att bidragssystemet missbrukas för partitaktiska syften etc.

Ett annat förslag, som framförts i motionerna I: 489 av herr Näsström m. fl. och II: 600 av herr Ohlin m. fl., avser statligt stöd inte till partiernas allmänna verksamhet utan till arbetet inom partiernas riksdagsgrupper. I motionerna yrkas, att statsbidrag skall utgå fr. o. m. budgetåret 1965/66 till de i riksdagens utskott representerade partierna för deras kostnader för gruppkanslier.

Motionerna knyter an till ett liknande förslag av 1954 års författningsutredning i betänkandet Sveriges Statskick — förslag till riksdagsordning (SOU 1963: 18 s. 211), men motionärerna vill ha en annan teknisk konstruktion. Författningsutredningen hade förordat att varje partigrupp i riksdagen med utskottsrepresentation skulle få biträde av en av riksdagen för ändamålet anställd sekreterare. Enligt motionärerna är det att föredra att varje bidragsberättigad partigrupp själv får anställa sekreterare och i stället får bidrag av statsmedel till kostnaderna.

Departementschefen

Den svenska demokratin är en folkstyrelse genom partier. Genom partierna påverkar väljarna politikens utformning. I riksdagen och i de kommunala församlingarna träffas avgörandena av valda representanter för folket vilka nominerats inom partierna.

För att väljarna skall kunna utöva ett verkligt inflytande på politiken fordras inte endast en i princip oinskränkt yttrande- och tryckfrihet samt rätt att bilda politiska partier och andra organisationer av ideell och intressebetonad karaktär. Det krävs också att dessa fri- och rättigheter kan utnyttjas på ett sådant sätt att väljarna får tillfälle att värdera politiska handlingar och beslut och kan väga olika åsikter och politiska program mot varandra. En så rikt differentierad opinionsbildning, som är nödvändig för att demokratin skall fungera tillfredsställande, kan inte åstadkommas utan politiska partier som har god kontakt med sina medlemmar och allmänheten.

Nyhetsförmedling och åsiktsbildning sker i den moderna demokratin på många sätt: genom radio och television, genom tidningspressen samt genom de politiska partierna och andra organisationer. De politiska radio- och televisionsprogrammen utformas ofta, särskilt i valrörelserna, av partierna själva eller i nära samarbete med partierna. Större delen av tidningspressen är nära anknuten till partiväsendet.

Det är naturligt att medlemmarna i ett politiskt parti genom avgifter och på annat sätt stöder det egna partiets verksamhet. Samtidigt är det uppenbart att det är ett samhällsintresse, ett intresse för alla och inte bara för de politiskt organiserade, att det finns partier som har tillräckliga resurser för en omfattande opinionsbildande verksamhet. Opinionsbildningen blir alltmer kostnadskrävande för partierna i en tid då samhällsfrågorna blir fler, mer komplicerade och får allt större betydelse för de enskilda människorna.

De betänkligheter, som tidigare funnits mot tanken på statligt stöd till politiska partier, har under senare år i stor utsträckning vikit och efterträtts av en positiv inställning. Vid de båda folkomröstningarna åren 1955 och 1957 anslog riksdagen, såsom jag redan inledningsvis nämnt, medel till propagandakommittéers upplysningsverksamhet. Sedan år 1964 får de politiska ungdomsorganisationerna statsbidrag som de kan använda även för politiskt arbete. Staten bidrar numera till vissa valkostnader för de politiska partierna.

I år har frågan om statsbidrag till politiska partier fått aktualitet i flera sammanhang. Motioner har väckts om en utredning för att undersöka förutsättningarna och formerna för statligt stöd till politiska partiers allmänna verksamhet. I andra motioner har tagits upp spörsmålet om bidrag till riksdagspartiernas kostnader för kanslier.

Enligt vad jag inhämtat övervägs inom bankoutskottet att under innevarande höstsession föreslå att statsbidrag skall utgå till riksdagspartiernas

kanslier med 3 000 kr. per mandat och år för parti, som är representerat i regeringen. För övriga partier skall bidrag utgå med 4 500 kr. per mandat och år. De sammanlagda kostnaderna för förslaget uppskattas till ca 1,5 milj. kr.

Även i anslutning till pressutredningen har frågan om ett direkt partistöd kommit upp till diskussion. En ledamot av utredningen har förordat att bindningen till pressändamål i utredningsförslaget slopas och att statsstödet utvidgas till att avse all verksamhet som de bidragsberättigade partierna bedriver i opinionsbildande syfte. Denna rekommendation har biträttats bl. a. av LO i dess remissyttrande.

Övervägande skäl talar för att man nu bör införa ett system för fortlöpande statligt stöd till politiska partiers reguljära verksamhet. En i den offentliga debatten ofta åberopad synpunkt till förmån för statsbidrag till de politiska partierna är att man genom ett sådant system kan förebygga att partierna, för att få en ekonomisk grund för sin informations- och åsiktsbildande verksamhet, ställer sig i beroende av enskilda bidragsgivare. Det brukar också framhållas, att statliga bidrag kan motverka ojämnheten och otillräckligheten i partiernas inkomster och förbättra partiernas möjligheter att kontinuerligt hålla kontakt med väljarna.

Ett statligt stöd som täcker en väsentlig del av de politiska partiernas utgifter måste alltid bli en fråga av största betydelse för det politiska livet och för demokratins arbetsvillkor. Beslutet om ett sådant stöd är av den karaktär att det bör ha förankring i en bred opinion. Under senare år har i den politiska diskussionen allt oftare och från allt fler håll rests krav på ett permanent statligt partistöd. Dessutom är att märka att vi redan har praktisk erfarenhet av statliga bidrag till politisk opinionsbildande verksamhet, främst från 1955 och 1957 års folkomröstningar.

Ett allmänt partistöd erbjuder de bästa möjligheterna att tillgodose beaktansvärda synpunkter och önskemål, som framkommit i den offentliga debatten och i motioner i riksdagen. Det har framför allt den fördelen att partierna, som bär ett väsentligt ansvar för att väljarkåren blir ordentligt insatt i samhällliga frågor och olika sätt att bedöma dem, får frihet att välja de former och vägar för sin informativa och opinionsbildande verksamhet, som de anser för ändamålet tjänligast. En annan fördel är att det inte kräver någon offentlig insyn i partiernas verksamhet eller någon statlig kontroll av hur bidragsmedlen används.

Förutsättningar bör finnas att samla en bred opinion kring ett förslag som bygger på följande principer: 1) bidrag utgår endast till partier som har ett inte obetydligt stöd i väljaropinionen, manifesterat i allmänna val, 2) bidragen beräknas schematiskt och fördelas enligt fasta regler som inte tillåter någon skönsmässig prövning, 3) bidragens storlek sätts i relation till partiernas styrka och 4) någon statlig kontroll av hur medlen används skall inte förekomma.

Med hänsyn till syftet med ett allmänt partistöd bör bidrag utgå endast till parti som fortlöpande bedriver opinionsbildande verksamhet bland sina medlemmar och allmänheten. Synpunkten att bidragsberättigat parti bör ha ett inte obetydligt stöd i väljaropinionen tillgodoses bäst genom ett krav på att partiet skall vara representerat i riksdagen och ha erhållit mandat i det senaste valet till andra kammaren. Då emellertid ett parti med gällande valmetod och valkretsindelning någon gång kan tänkas få ett enstaka mandat i andra kammaren på grund av ett jämförelsevis lågt röstetal, synes det befogat att komplettera regeln om mandatmässig representation med en föreskrift att partiet i det senaste andrakammarvalet även skall ha fått en viss, inte alltför liten andel av de i hela riket avgivna giltiga rösterna. Denna andel torde inte behöva sättas högre än till 2 % för att den berörda slumpmässiga effekten av valsystemet skall elimineras.

Beträffande grunderna för beräkning av bidragens storlek är att märka att andra synpunkter gör sig gällande vid ett allmänt partistöd till partiernas reguljära verksamhet än vid ett partistöd för ett speciellt ändamål, t. ex. sekreterarhjälp till riksdagsgrupperna. Det förslag som övervägs inom bankoutskottet beträffande sekreterarhjälp m. m. bygger, som jag tidigare berört, på tanken att bidragen visserligen skall vara proportionella i förhållande till partiernas mandatsiffror men att de skall utgå med 50 % högre belopp för ett oppositionsparti än för ett parti som är företrätt i regeringen. Med hänsyn till de betingelser under vilka oppositionen har att bedriva sitt riksdagsarbete är det rimligt att partier som inte har del i regeringsansvaret gynnas vid bidragsgivningen i detta speciella sammanhang.

Då det däremot, såsom här, är fråga om att införa ett allmänt partistöd ställer sig saken annorlunda. Om man vill undvika att bidragssystemet inbjuder till en uppsplittring på småpartier eller får andra, inte avsedda återverkningar på partiförhållandena kan något annat än en proportionell beräkning efter enhetliga grunder inte komma i fråga. Konstruktioner, som t. ex. kombinerar ett för alla bidragsberättigade partier lika stort grundbelopp med ett proportionellt beräknat tilläggsbelopp, torde av denna anledning sakna aktualitet.

Den proportionella beräkningen av bidragen bör bygga på partiernas mandatmässiga representation i riksdagens båda kamrar. Bestämmelserna i ämnet kan lämpligen formuleras så att bidraget för varje parti skall motsvara ett fixerat belopp per mandat. Till frågan om storleken av detta belopp skall jag strax återkomma.

Bidragen bör omprövas årligen och utbetalas för ett kalenderår i sänder. Därigenom får man en anknytning till riksdagsåret. Det lämpliga synes vara att bidragsberäkningen varje år sker med utgångspunkt i mandatförhållandena den 1 februari under bidragsåret. Bidragsbesluten bör avspegla de då aktuella partiförhållandena. Även sådana mandat, som den angivna beräkningsdagen är obesatta, bör därför beaktas.

Kvalifikations- och beräkningsreglerna skall givetvis inte medföra att en sammanslagning av två i riksdagen representerade partier leder till förlust eller reduktion av bidragsrätt. Det bör i sådana fall räcka med att minst ett av de sammanslagna partierna i valet fått föreskriven representation och röstandel. Partibegreppet får inte heller ges en alltför snäv innebörd. Sålunda bör, för att ta ett exempel, ett parti, som under den aktuella valperioden ombildas och får nytt namn, i bidragshänseende anses vara identiskt med det äldre partiet och alltså uppfylla kvalifikationsvillkoren, om det nya och det gamla partiet har samma eller så gott som samma riksdagsrepresentation.

Det administrativa handhavandet av partistödet torde bli en jämförelsevis enkel uppgift. I allmänhet blir det endast fråga om att räkna ut bidragsbeloppen till partier, som ansöker om bidrag, efter automatiskt verkande regler. I undantagsfall kan emellertid tänkas uppkomma tolkningstvister som eventuellt kan bli både komplicerade och praktiskt betydelsefulla. Bl. a. av detta skäl torde det inte vara lämpligt att Kungl. Maj:t eller någon Kungl. Maj:t underställd myndighet sköter fördelningen av bidragen. I stället bör för ändamålet inrättas en opartisk nämnd, som utses av ett till riksdagen knutet organ. Uppgiften att utse ledamöter i nämnden kan lämpligen anförtros åt riksgäldsfullmäktige. Man torde få tillräckliga garantier för en opartisk och kvalificerad handläggning, om nämnden, som bör utses för sex år i sänder, sammansätts av tre ledamöter, som är eller varit innehavare av högre domartjänst. Såsom ledamot bör ej komma i fråga någon, som har politiskt förtroendeuppdrag.

I händelse av skilda meningar inom nämnden bör den mening gälla, som biträds av flertalet ledamöter eller, vid lika röstetal, av ordföranden. Beslut av nämnden bör inte kunna överklagas.

Kostnaderna för nämndens verksamhet bör bestridas ur det anslag som anvisas till partistödet. Sekreterargöromålen bör kunna utföras av riksgäldskontoret. Arvode till ledamöterna i nämnden bör bestämmas av riksgäldsfullmäktige.

Vid fastställandet av den anslagssumma som kan ställas till förfogande för ett allmänt partistöd måste hänsyn tas till bankoutskottets aviserade förslag om stöd till riksdagspartiernas kanslier, vilket beräknas medföra en årlig kostnad av ca 1,5 milj. kr. Inom en totalram av ca 25 milj. kr. — vilket är den vidaste ram jag kan tillstyrka — finns det då utrymme för ett bidrag av 60 000 kr. per mandat och kalenderår. Den totala kostnaden för det allmänna partistödet blir då ungefär 23 milj. kr. för nästa kalenderår.

Det nya bidragssystemet bör tillämpas fr. o. m. kalenderåret 1966. Med tillämpning av de principer för vilka jag redogjort i det föregående blir utfallet följande för de i riksdagen representerade partierna:

Parti	Antal mandat 1/2 1966	Röstandel (%) i 1964 års AK-val	Bidrag
H	59	13,7	3 540 000
C	53	13,4	3 180 000
Fp	69	17,1	4 140 000
S	192	47,3	11 520 000
K	10	5,2	600 000
Mbs	1	1,5	0
Övriga	0	1,8	0
Summa	384	100,0	22 980 000

Hemställan

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till politiska partier
- b) på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1965/66 under andra huvudtiteln anvisa till *Bidrag till politiska partier* ett förslagsanslag av 23 000 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Per Assarson